

Puhtaan siirtymän ympäristömenettelyt

26.5.2025

Rahoittaja

Jatkuvan oppimisen ja
työllisyyden palvelukeskus

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

Aalto University

Puhtaan siirtymän ympäristömenettelyt 26.5.2025

Johdanto: ympäristölainsäädäntö

Ari Ekroos

Talousoikeuden professori, Aalto-yliopisto

ari.ekroos@aalto.fi

SISÄLLYS

1. Ympäristölainsäädäntö ja puhdas siirtymä
  1. Käsite ”puhdas siirtymä”
  2. Taustaa ja historiaa
2. Lainsäädännön yleisesittely
  1. Suomi
  2. EU
  3. Kv. oikeus
3. Menettelyiden ja hankkeiden yleisesittely
  1. Suunnittelu, YVA, luvat, muut
  2. Yhden luukun käsite

Puhdas siirtymä - käsite

- Ilmastonmuutoksen hillitseminen puhtaan siirtymän lähtökohtana
  - Siirtyminen pois fossiilisesta energiasta ja raaka-aineista
  - Siirtymä myös muutoin mahdollisimman ”puhdas”
  - Vihreä siirtymä on jossakin suhteessa laajempi käsite sisältäen luonnon monimuotoisuustavoitteet ja luonnonvarojen kestävän käytön laajemmin?
- Energian kannalta siirtymä tarkoittaa hiilipäästötöntä energiaa (uusiutuva energia - tuulivoima, aurinkovoima – ja ydinvoima, jne.) ja energiatehokkuutta
- Taustalla luonnollisesti kasvihuonekaasujen (erit. hiilidioksidi, metaani, jne.) lisääntyminen ilmakehässä ja sen seurauksena ilmastonmuutos
  - Kansainväliset toimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, esim. ns. Pariisin sopimus, jossa tavoitteena rajoittaa globaali lämpötilan nousu alle kahden asteen ja mahdollisesti alle puolentoista asteen verrattuna esiteolliseen aikaan

Puhdas siirtymä - lainsäädännössä

- EU:n uusia säädöksiä, joilla on vaikutusta lupamenettelyihin
  - Uusiutuvan energian direktiivi (RED III)
  - Nettonollateollisuusasetus (NZA)
  - Kriittisten raaka-aineiden asetus (CRMA)
- Suomen rakentamislaki, puhtaan siirtymän sijoittamislupa
- Monet muut kansalliset ja EU:n säädökset sääntelevät puhtaan siirtymän ympäristömenettelyjä, mutta ne ovat luonteeltaan yleisiä eli koskevat monia muitakin hankkeita
  - Ne muodostavat perustan ympäristömenettelyille ja EU:n uudet säädökset vain muuttavat menettelyjä niissä säädettyjen hankkeiden osalta

EU:n uudet säädökset, puhdas siirtymä

- **RED III:** 2018/2001/EU uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (muutettu 2023/2413/EU)
- **CRMA:** 2024/1252/EU puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestäväen tarjonnan varmistamiseksi
- **NZIA:** 2024/1735/EU Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä ja asetuksen (EU) 2028/1724 muuttamisesta

Uusiutuvat energia, RED III, art. 2(2)

- Sovelletaan seuraavia määritelmiä 1) 'uusiutuvista lähteistä peräisin olevalla energialla' tai 'uusiutuvalla energialla' tarkoitetaan uusiutuvista, muista kuin fossiilisista lähteistä peräisin olevaa energiaa eli
  - tuuli- ja aurinkoenergiaa (aurinkolämpö ja aurinkosähkö) sekä
  - geotermistä energiaa,
  - osmoottista energiaa,
  - ympäristön energiaa,
  - vuorovesi- ja aaltoenergiaa ja muuta valtamerienergiaa,
  - vesivoimaa,
  - biomassaa,
  - kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvää kaasua ja biokaasua; (2023/2413)

Nettonollateknologioiden luettelo, 4 art.

- a) aurinkoteknologiat, mukaan lukien aurinkosähkö-, aurinkolämpösähkö- ja aurinkolämpöteknologiat;
- b) maatuuliteknologiat ja merellä tuotettavan uusiutuvan energian teknologiat;
- c) akkuteknologiat ja energian varastointiteknologiat;
- d) lämpöpumput ja geotermiset energiateknologiat;
- e) vetyteknologiat, mukaan lukien elektrolyysilaitteet ja polttokennot;
- f) kestävät biokaasu- ja biometaaniteknologiat;
- g) hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiteknologiat;
- h) sähköverkkoteknologiat, mukaan lukien liikenteen sähkölatausteknologiat ja verkon digitalisointiteknologiat;
- i) ydinfissioenergiateknologiat, mukaan lukien ydinpolttoainekierto-teknologiat;
- j) kestävien vaihtoehtoisten polttoaineiden teknologiat;
- k) vesivoimateknologiat;
- l) uusiutuvan energian teknologiat, jotka eivät kuulu edellä oleviin luokkiin;
- m) energiajärjestelmään liittyvät energiatehokkuusteknologiat, mukaan lukien lämpöverkkoteknologiat;
- n) muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien polttoaineiden teknologiat;
- o) bioteknologian ilmasto- ja energiaratkaisut;
- p) hiilestä irtautumiseen tähtäävät muutosvoimaiset teollisuusteknologiat, jotka eivät kuulu edellä oleviin luokkiin;
- q) hiilidioksidin kuljetus- ja hyödyntämisteknologiat;
- r) liikenteen tuuli- ja sähköavusteiset teknologiat;

Kriittisten raaka-aineiden luettelo, liite II

- a) antimoni
- b) arseeni
- c) bauksiitti/alumiinioksidi/alumiini
- d) baryytti
- e) beryllium
- f) vismutti
- g) boori
- h) koboltti
- i) koksihiili
- j) kupari
- k) maasälpä
- l) fluorisälpä
- m) gallium
- n) germanium
- o) hafnium
- p) helium
- q) raskaat harvinaiset maametallit
- r) kevyet harvinaiset maametallit
- s) litium
- t) magnesium
- u) mangaani
- v) grafiitti
- w) nikkeli – akkulaatu
- x) niobium
- y) raakafosfaatti
- z) fosfori
- aa) platinaryhmän metallit
- ab) skandium
- ac) piimetalli
- ad) strontium
- ae) tantaali
- af) titaanimetalli
- ag) volframi
- ah) vanadiini

SISÄLLYS

1. Ympäristölainsäädäntö ja puhdas siirtymä
  1. Käsite ”puhdas siirtymä”
  2. Taustaa ja historiaa
2. Lainsäädännön yleisesittely
  1. Suomi
  2. EU
  3. Kv. oikeus
3. Menettelyiden ja hankkeiden yleisesittely
  1. Suunnittelu, YVA, luvat, muut
  2. Yhden luukun käsite

Menettelysääntelyä kolmella tasolla

- Suomi – käytännössä noudatetaan kansallista lainsäädäntöä
  - Valtio: lait, valtioneuvoston asetukset, ministeriöiden asetukset
  - Kunta: rakennusjärjestys, kunnalliset ympäristönsuojelumääräykset
- EU
  - Asetukset (regulation) – noudatettava jäsenvaltioissa
  - Direktiivit (directive) – täytäntöönpannaan kansallisella lainsäädännöllä
  - EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö – noudatettava EU:n laajuisesti
- Kansainvälinen oikeus
  - Kansainväliset sopimukset – edellyttävät kansallista ratifiointia ja mahdollisesti kansallisen lainsäädännön muuttamista

Kansallista lainsäädäntöä (1)

- **Maakuntakaava/yleiskaava/asemakaava** (Alueidenkäyttölaki (132/1999), - KUNTA
- **Ympäristölupa** (Ympäristönsuojelulaki (527/2014), 27 §) - AVI, ELY
- **Rakennuslupa** (Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), 125 §)- KUNTA (Rakennusvalvontaviranomainen)
- **Toimenpidelupa** (Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), 126 §) - KUNTA (Rakennusvalvontaviranomainen)
- **Rakennuksen purkamislupa** (Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), 127 §) – KUNTA (Rakennusvalvontav.)
- **Kajoamislupa** (Muinaismuistolaki (295/1963), 11 §) - MUSEOVIRASTO
- **Suostumus rakentamiseen talousvyöhykkeellä** (Laki Suomen talousvyöhykkeestä (1058/2004), 7 §) - VN
- **Vesilupa** (Vesilaki (587/2011), 3 luku, 2–3 §) - AVI
- **Käsittely- ja varastointilupa** (Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), 23 §) - TUKES
- **Käsittely- ja varastointi-ilmoitus** (Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), 24 §)
- **Poikkeus luontotyyppien suojelusta** (Luonnonsuojelulaki (1096/1996), 31 §) - ELY
- **Poikkeus vesiluontotyyppien suojelusta** (Vesilaki (587/2011), 2 luku 11 §) - AVI

Lainsäädäntöä (2)

- **Lentoestelupa** (Ilmailulaki (864/2014), 158 §) – TRAFICOM (muutos 1.10.2023)
- **Hankelupa suurjännitejohdon rakentamiseen** (Sähkömarkkinalaki (588/2013), 14 §) - TEM
  - Lunastuslaki - MAANMITTAUSLAITOS
  - Laki eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta (13.8.2004/768) - TEM
- **Rakentamislupa** (biokaasun ja biometaanin putkisto) (Valtioneuvoston asetus maakaasun käsittelyn turvallisuudesta (551/2009), 5 §)
- **Maakaasun varastoinnin rakentamislupa** (sovelletaan myös biokaasulle) (Valtioneuvoston asetus maakaasun käsittelyn turvallisuudesta (551/2009), 9 §)
- **Suunnittelutarveratkaisu** (Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), 137 §) Vain rakennuslupamenettelyn yhteydessä käsiteltävä suunnittelutarveasia – KUNTA (rakennusvalvontaviranomainen tai muu)
- **Poikkeaminen** (Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), 171-1744 §) (vähäinen rakennuslupamenettelyn yhteydessä) – KUNTA (rakennusvalvontaviranomainen ja/tai muu)
- **Käyttöoikeuden myöntäminen** (Vesilaki (587/2011), 2 luku, 5a, 12–16 §) Vain vesilain mukaisen lupamenettelyn yhteydessä käsiteltävä käyttöoikeuden myöntämistä koskeva asia (tai ilmoitus) – AVI

EUROOPAN UNIONI YMPÄRISTÖ

- NORMISTO

- PRIMAARINORMISTO

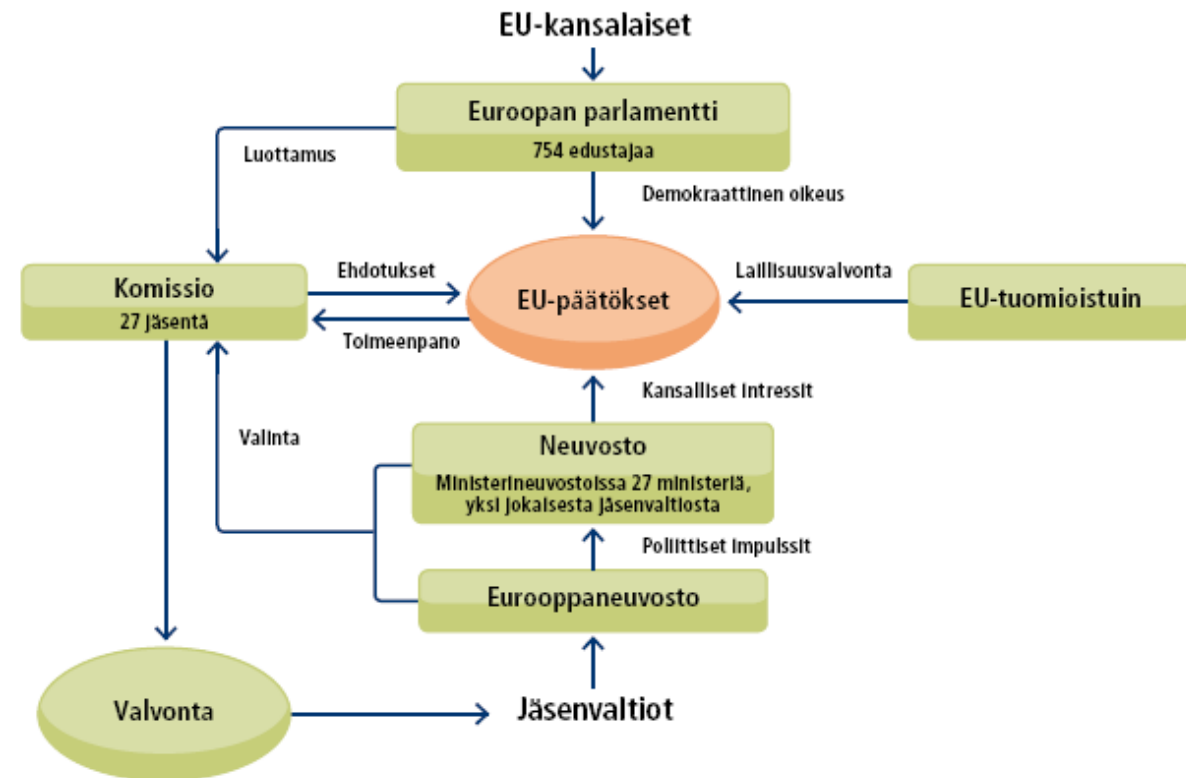
- sopimukset, “tärkeimmät”:
      - SEUT, Sopimus Euroopan Unionin toiminnasta
      - SEU, Sopimus Euroopan Unionista
      - Liittymissopimus EU:iin

- SEKUNDAARINORMISTO

- Asetukset (regulation)
    - Direktiivit (directive)

- POLICY (EI VELVOITTAVAA)

- TOIMINTAOHJELMAT
  - STRATEGIAT

Kuva 3. Euroopan unionin toimielimet ja päätöksentekojärjestelmä¹⁵ (Lähde: Jääskinen 2007, s. 32, mukailten)

SEKUNDAARINORMISTO

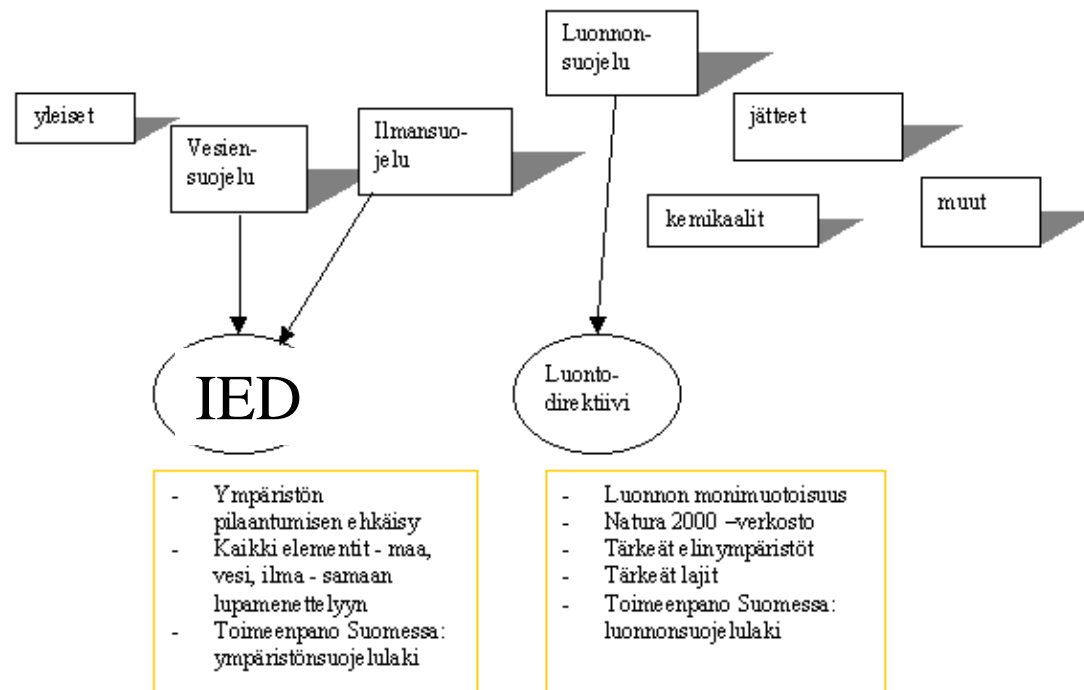
- ASETUKSET

- jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa ja noudatettavaa normistoa

- normihierarkisesti kansallisen lainsäädännön “yläpuolella”

- DIREKTIIVIT

- eivät (pääsääntöisesti) sisällä välittömästi sovellettavia oikeudellisia normeja (suora soveltaminen voi tulla harvoissa poikkeustapauksissa tietyin edellytyksin kyseeseen)
  - direktiivit velvoittavat jäsenvaltioita
  - direktiivien velvoitteet saatetaan voimaan kansallisin lainsäädäntötoimenpitein
  - suurin osa ympäristöä koskevista toimenpiteistä annettu direktiiveillä

Menettelyn kannalta tärkeitä direktiivejä

- 2010/75/EU teollisuuden ja karjankasvatuksen päästöistä (yhtenäistetty ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen) (IE-direktiivi, **teollisuuspäästödirektiivi**)
- 2003/35/EY yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen sekä neuvoston direktiivien 85/337/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta yleisön osallistumisen sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden osalta (**osallistumisoikeusdirektiivi**)
- 2011/92/EU tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista (**YVA-direktiivi**)
  - 2001/42/EY tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (**SOVA-direktiivi**)
  - 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta (**lintudirektiivi**)
  - 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (**luontodirektiivi**)
  - 2024/1991/EU luonnon ennallistamisesta ja asetuksen (EU) 2022/869 muuttamisesta (**ennallistamisasetus**)
  - 2000/60/EY yhteisön vesipolitiikan puitteista (**vesipuitedirektiivi**)
  - 2006/118/EY pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta (**pohjavesidirektiivi**)

KANSAINVÄLINEN YMPÄRISTÖOIKEUS

- OIKEUSLÄHTEET:
  - KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET
    - Kahdenväliset sopimukset, esimerkiksi
      - SopS 5/2000: Sopimus yhteistyöstä vesiensuojelun alalla - Viro
    - Monenkeskeiset sopimukset, esimerkiksi
      - SopS 2/2000: Vuoden 1992 Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus
      - SopS 61/1994, Ilmastonmuutosta koskeva YK:n puitesopimus
  - TAPAOIKEUS – vähäinen merkitys nykyisin
    - Johdonmukainen käytäntö jota pidetään oikeudellisesti sitovana (esim. Ihmisoikeudet, vaikka ei sopimusta)
  - OIKEUSKÄYTÄNTÖ – suhteellisen vähäinen merkitys
    - Esim. Trail smelter case (USA vs. Kanada)
  - SOFT-LAW – voi olla merkitystä valtioiden käytöksessä, ei sitovaa
    - Esim. YK:n päätöslauselmat, ohjeet, julistukset

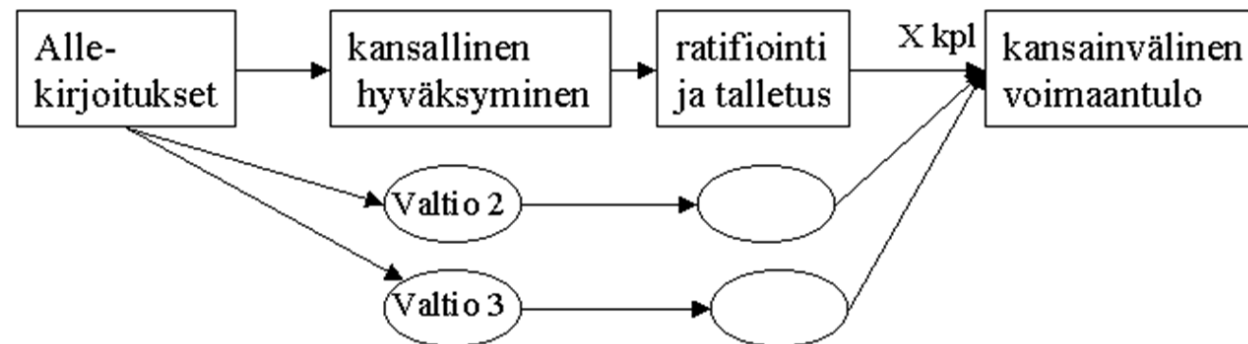
KV. SOPIMUKSIA

Esimerkiksi

- ILMASTONSUOJELU (esim. Pariisin sopimus)
- ILMANSUOJELU (esim. Montrealin protokolla)
- VESIENSUOJELU (esim. Itämeren suojelusopimus)
- JÄTTEIDEN SIIRTO (esim. Baselin sopimus)
- LUONNONSUOJELULU (esim. CITES sopimus, biologista monimuotoisuutta koskeva sopimus)
- KULTTUURIYMPÄRISTÖN SUOJELU (esim. Rakennusperintösopimus)
- MENETTELY (yva/Espoo, tiedonsaanti, osallistuminen yms/Århus)

Voimaantulo

Sopimuksen kansainvälinen voimaantulo

SISÄLLYS

1. Ympäristölainsäädäntö ja puhdas siirtymä
  1. Käsite ”puhdas siirtymä”
  2. Taustaa ja historiaa
2. Lainsäädännön yleisesittely
  1. Suomi
  2. EU
  3. Kv. oikeus
3. Menettelyiden ja hankkeiden yleisesittely
  1. Suunnittelu, YVA, luvat, muut
  2. Yhden luukun käsite

Tärkeimmät menettelyt Suomessa

- Kaavoitus (asemakaava, yleiskaava, maakuntakaava) – alueidenkäyttölaki
- Ympäristövaikutusten arviointimenettely – laki ympäristövaikutusten arvioinnista
- Ympäristölupa (ilmoitus, rekisteröinti) - ympäristönsuojelulaki
- Vesilupa, ilmoitus johdosta, poikkeamiset - vesilaki
- Poikkeaminen luonnonsuojelulain mukaisesta suojelusta - luonnonsuojelulaki
- Kemikaaliturvallisuuslupa - kemikaaliturvallisuuslaki
- Rakentamislupa ja puhtaan siirtymän sijoittamislupa – rakentamislaki
- Johdon sijoittamisen menettelyt – sähkömarkkinalain mukainen lupa, lunastuslupa, lunastustoimitus
- Em. lisäksi muita menettelyitä

Puhtaan siirtymän hankkeita

- RED: uusiutuvista lähteistä peräisin oleva energia tai uusiutuva energia (2, 1 art.)
  - **tuulienergia** – **AKL ja RakL**; VL, TalousVyöhL, YVAL, LSL, MML, SähköML, LunL
  - **aurinkoenergia** – **AKL ja RakL** (YVAL), LSL, MML, SähköML, LunL
  - geoterminen energia – RakL, VL (YSL)
  - osmoottinen energia – EI SUOMI?
  - **ympäristön energia** – lämpöpumput, RakL + muu?
  - vuorovesi- ja aaltoenergia ja muu valtamerienergiaa – EI SUOMI
  - **vesivoima** – VL, YVAL, (LSL), jne.
  - **biomassa** – poltto, YSL, YVAL
  - kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvää **kaasu** – YSL, JäteL
  - **biokaasu** – YSL (5b, 5000 t.)

Puhtaan siirtymän hankkeita, 2

- CRMA: KaivosL, YSL, KaivannaisjäteA, KemTurvL, YVAL, AKL, LSL, RakL, jne.
  - Kaivos, rikastamo, raaka-aineiden kierrätyslaitos (louhinta-, jalostus- tai kierrätysprosessi, art. 3(1)
    - Strategiset hankkeet, strategiset raaka-aineet, liitteen I luettelo (a-p kohdat, yhteensä 16 kpl)
    - Kriittiset raaka-aineet, liitteen II luettelo (a-aa kohdat, 30 kpl)
- NETZERO: (2 art.), YSL, KemTurvL, YVAL, LSL, AKL, RakL, jne.
  - suunniteltu valmistava **teollisuuslaitos, laitoksen laajentaminen tai käyttötarkoituksen muuttaminen** (3(1d) art.)
    - nettonollateknologioiden valmistushankkeet (3(1a)) ja strategiset nettonollahankkeet (10 art);
    - nettonollateknologia: lopputuotteet, komponentit ja koneet (3(1a))

Yleisimmät ympäristölliset viranomaismenettelyt laitoshankkeissa

Ota yhteyttä,
ELY-keskus neuvoo
sinua eteenpäin!

KUNTA

KAAVOITUS

- yleiskaava
- asemakaava

Asemakaavan muutos kuulemisineen vie vähintään useita kuukausia.

Varmista etenkin uudessa, rakentamista edellyttävässä investointihankkeessa, että kaava mahdollistaa sijoittumisen.

ELY-KESKUS

Mahdollinen YVA-tarveharkinta, noin 1-4 kk

Ympäristövaikutusten arviointi (YVA)

noin 9-18 kk

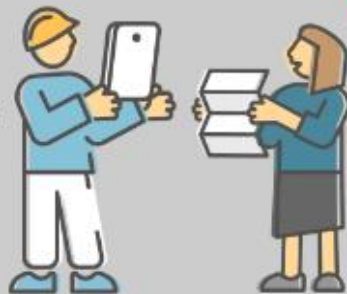
Varaa laajoissa hankkeissa riittävästi aikaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn.

Varmista hankkeen sujuva eteneminen ottamalla yhteyttä viranomaisiin **mahdollisimman aikaisessa vaiheessa**.

Hyvin tehty hakemus nopeuttaa käsittelyä!

Eri lupia on mahdollista hakea samaan aikaan.

AVI tai KUNTA

AVIn tavoite uuden toiminnan lupakäsittelylle 10 kk.

Ympäristölupa / vesilupa

noin 4-12 kk

Huomioi, että toimintaa ei saa aloittaa ennen lainvoimaista ympäristölupaa tai lupaa aloittaa toiminta muutoksenhausta huolimatta.

TUKES tai pelastuslaitos

Kemikaali- ja prosessiturvallisuuteen liittyvät luvat

KUNTA

Rakennuslupa

Reference for Graphic: ELY Center's Guidance on Permit Procedures for Facility-like Energy Projects www.ely-keskus.fi

”Yksi luukku”

- Viranomaiset:
  - Valtio: 1.1.2026 – Lupa- ja valvontavirasto
    - Nyt: Aluehallintovirastot ja ELY-keskukset
  - Kunnat: kunta, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja rakennusvalvontaviranomainen
  - Muut (valtio): mm. Traficom, Energiavirasto, Pääesikunta, rajavartiolaitos, Museovirasto
- Eräät menettelyt voidaan yhdistää
  - Kaavoitus ja ympäristövaikutusten arviointi
  - Yhteiskäsittely: ympäristölupa ja vesilupa sekä luonnonsuojelulain mukainen poikkeaminen – jatkossa lähtökohtana, että käsiteltäisiin yhdessä
    - Lisäksi maa-aineslupa, jos liittyy ympäristölupaan
  - Yhteensovittaminen: ympäristölupa/vesilupa ja kemikaaliturvallisuuslupa – jos hakija pyytää tai suostuu